

יום ד' י"ד תשרי תשע"א

עג באר הגולה

כ' קנבי אקרא שם
קרבנות שם וקטור
קרבנות יונה ל שם
קרבנות מ שם
ב' קרבנות שם פרק ד
ס' ספר הקדושה
השמיני וקטור יצחק
ע' שם בקרבנות מה
ס' משפחת הרשעים

הלכות תפלין סימן מג מד

*ואוחזן (י) (כ) בימינו יובבגדו קנגד לבו, ליהדר שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפה, וכשיצא מרחיק ארבע אמות ומניח: ו' הנה לבוש בתפלין והצדף לבית הכסא בלילה או סמוך לחשכה, שאין שהות להניחם עוד אחר שיצא, לא יקנס בהם (כא) גולילין בבגדו *ואפילו להשתין מים *בבית הכסא קבוע, אלא פיצד יעשה, חולצין *ומניחין בכלי (כב) אם היה בו טפה או בכלי שאינו כלן אף-על-פי שאין בו טפה, ואוחזן הכלי (כג) בידו ונקנס: ז' במה דברים אמורים, בבית הכסא שבשנה, אבל בבית הכסא שבפית לא יקנסם (כד) קלל ביון שיכול להניחם במקום (לא) [לא] (כה) המשתמר: ח' אם שכח תפלין בראשו ועשה בהם צרכיו, מניח ידו עליהן (כו) עד שיגמור עמוד (יז) הראשון, ויוצא וחולצין וחוזר ונקנס: ט' מותר (כו) לרופא לקח עביט של מי-נגלים בידו ותפלין בראשו, ובעל-נפש יחמיר לעצמו:

מד אסור שנה בתפלין, ובו סעיף אחד:

א *כל זמן שהתפלין בראשו או בנרדעו אסור לישן בהם *אפילו שנת (א) צראי, באלא אם הניח עליהם

א' ברכות כג וסנה
כו ב שם בקרבנות

שערי תשובה

[לא] המושמער, עבא"ט, ובא"ר בשם חשב"ז דתפלין וכתבים שיש בהם שמונת צריך למן חיק בתוך חיק אם צריך לקנס לכתוב, וקנה לקנות כלים קל עור, ובי"ד סימן רסב קטור סנהה בעור ספר רע"ש בשם שי"א בקמיעין שעושין להניקולת חסידין וחקוקי עליהם אותיות של שם צ"ע, ובא"ר קרבן השם לפי שהוא חקיקה ולא כתיבה, ונראה דאומן המלבישין המניקולת בקמיע שכתוב שמונת בקלף צריך לומר שיהיה בלי כתוב כלי, כיון שהמניקולת נקנים בהם בעולם עליהם, וצ"ע בסימן רסב:

עבא"ט, ומשמע בקרבנות קלל הכי שריתקא אינן אלא בתפלין שלובשן כל היום וא"א לטקטום אבל שאר ספרים אסור להניחם אפילו בבית שבשנה, מיהו אם הם בכיס צריך להניחם, חז"ן מס"ת ששס"ד, מ"א: (יז) הראשון, דעמוד החזון מביא האדם לידי הדרוקן וסילון החזון מביא האדם לידי זרקון:

באר הלכה

טדאורקא, כמו שכתבו תלמידי רבנו יונה, ולא גרע מיום סדוקים או מי משנה וכו' סבבא בסימן פי דידנו בצוה עיי"ש, ואפשר להענין זה לא מסלקין בנה ובכל גוגי ספר להשתין בו בתפלין שעליו, ולא חילשין בו שפא יפנה בו כיון דאינו מניח רק להשתין, ואין לאסר מטעם המירקלים נוסף כיון דהוא מניח שם ידיו בצוה, דנה אינו, דאם-כן הא מירקלים נגר השפוד גס"ן ידיו בצוה, ואפילו הכי בבית הכסא צראי ספר להשתין בתפלין שבראשו, ואפילו בקבוצה קנה ספר אי לאו דחילשין שפא יפנה בהם, ואם-כן אפשר דבנה לא חילשין שפא יפנה וספר: * ואוחזן בימינו, עין בששנה ברוחה מה שכתבנו בשם הרמ"ע להקל ותרדב"ז סחמיר, ובספר אור נרדע אפר נכדו מקרוב לאורו משמע בהרמ"ע, דבסב בסימן תקפו דספר לעבר בבית הכסא לפי דרכו שלא לעד נקביו ותפלין בראשו; ומשמע מלשנו שהוא מחלק בין אם הוא עובר או שהוא קובץ עצמו להיות שם, ובהו לש ליכב קצת השנה סגור אברהם בסעיף קטן ט סחמיר דחולל, כמו שכתב סימן סח סעיף ב, ואף-על-גב דלענין דברית-תורה לא מסלקין בין סחלף או עומד בבכרות כד ע"ב, לענין זה מסלקין: * ואפילו להשתין מים, רוצה לומר, בנשכב או בנער מחוץ דליקא משום ניצוצות, וכדלעיל בסעיף א: * בבית הכסא קבוע, והוא הדין לענין בית הכסא צראי ותפלין שבראשו [ביאור מהרים בעט על המורכב]: * ומניחין בכלי אם היה בו טפה וכו', עין במשנה ברוחה, וספג"ן אברהם הביא עוד בשם רש"י, דאם הכלי היה טפה (סח"ט) חשיב הכלי אהל להפסיק בינים לנרקע וספר להניחם בביתו על-גבי קרקע (סח"ט), ובכלי שאינו כלן אפילו פחות משפח: * אפילו שנת צראי, דלא בקרא"ש רד"י שפסידין שנת צראי, ובבאר הגר"א בריש הסימן משמע שדעמו לפסק במוסם להקל, אך לדעתו לא מקרי שנת צראי כי אם כרי הלוח ק' אמה, ואף כהו נוקא אם הניח ראשו בין ברכיו,

באר היטב

לקנס להשתין וכו', לכתובא נקט להשתין אע"פ שהוא חז"ן של אדם אפ"ה אסור לקנס וכו' שלא לצורך, עמ"א: (י) בימינו, אבל לא בשמאלו טפני שצריך לקנס בה כמ"ש סימן ג, והכא ליכא ניצוצות כיון שצריך בבית קבוע מסתמא עושה צרכיו מושב, קרבן הרמ"ע סימן נט דמותר לקנס בתפלין למבואות המטנפות אפילו יש מקום מטהר להניח, וטוב לכסותו בכובע, ואם רוצה לחלצו ולחזור ולהניחן ש"ד, עמ"א: (לא) המושמער, משמע אפילו פנים לא יקנסם, אבל להשתין בבית צראי אם הם בכיסן צרי אף להקנסם, וא"א לטקטום אבל שאר ספרים אסור להניחם אפילו בבית שבשנה, מיהו אם הם בכיס צריך להניחם, חז"ן מס"ת ששס"ד, מ"א: (יז) הראשון, דעמוד החזון מביא האדם לידי הדרוקן וסילון החזון מביא האדם לידי זרקון:

משנה ברורה

מדברי רב האי לא משמע הכי, עין שם, ובספר האשכול בשם הגאון משמע כתרדעו דהפגור אברהם עיי"ש: (כ) בימינו, אבל לא בשמאלו, מפני שצריך לקנות כה"ט, כמו שכתב בסימן ג, והכא ליכא למחשש לניצוצות שכתבא לשפשיף ביד שאוחזו בה התפלין, דכיון שצריך בבית הכסא קבוע מסתמא עושה צרכיו מושב, קרבן הרמ"ע סימן נט, דמותר לקנס בתפלין למבואות המטנפות אפילו יש שם מקום מטהר להניח, וטוב לכסותו בכובע (יז), ואם רוצה לחלצו ולחזור ולהניחן שפיר דמי, וספג"ן אברהם מצדד לומר, דכשירדע שיקנס דרך מבואות המטנפות לא יניחם בביתו אלא בבית הכנסת, או שיהיה בביתו (יז) ויכנס למבואות המטנפות (יז), ונסתפק המחצית השקל דאפשר דצריך לכסות גס"ן הרצועות וכל-שכן שלש ברכיות שעל האצבע, ובתשובות דרב"ז חלק ד סימן לו משמע גס"ן שסוכר דמדינא צריך לכסות התפלין במקומות המטנפות, וכל שאי אפשר לו לכסותם מושב שיהיה בבית הכנסת (יז), ומשמע שם דהרלה והיור שברצועות אין צריך לכסות, שהם דרך קשינה לא דרך פתיכה (יז), עין שם: ו' (כא) גולילין בבגדו, רוצה לומר, (טו) מה שהתיר בסעיף הקודם לאוחזן בימינו בבגדו, דוקא כשיש לו שהות להניחם עוד אחר-כך, לא הטריחוהו להניחם בכלי, מה שאין כן באין שהות: (כב) אם היה בו טפה, אבל בשאין בו טפה, בטל לגבי התפלין, כיון שהוא כלן ואסור להניחם בבית הכסא: (כג) בידו ונקנס,

שלא יטלו אותם עוברי דרכים [גמרא עיי"ש]: ז' (כד) קלל, משמע (טו) דאפילו בכיס לא יקנסם, ועין במחצית השקל שכתב, דאם הם בכיסין ונותנין בכיס התפור במלבושו, דאוחזן בידו אינו כלן והוי כלי תוך כלי וספר, ושא"ר ספרים (סח"ט) וכתבים שיש בהן שמונת (יז), אם הם בכיס שרי להניחם, (יט) ויש אומרים דבענין דוקא חיק בתוך חיק אם צריך לקנס בבית הכסא (סח"ט), וכדלעיל לענין תפלין: וספריתורה אסור בכל גוגי, וכתב בשערי תשובה, דאומן המלבישין המניקולת בקמיע שכתוב שמונת בקלף, צריך לומר שיהיה כלי בתוך כלי, כיון שהמניקולת נקנים בהם בעולם עליהם (סח"ט): ח' (כו) עד שיגמור עמוד, דעמוד החזון מביא האדם לידי הדרוקן, וסילון החזון מביא האדם לידי זרקון: ט' (כז) לרופא לקח וכו', לכתוב בו החולה, ואין צריך לחלץ או התפלין, ועבדא הוי בורפא, והוא הדין בכל אדם (סח"ט):

א (א) צראי, דגורנין (א) שפא יבוא להפית בהם, ועל-ידי הנחת הסודר עליהן

שער הצינן

(טו) לכושי שדר: (טז) מגן אברהם: (יז) מגן אברהם, ועין בפרי"מ דאפילו בבית הכסא שבבית, והגר"ז סחמיר וברדב"ז משמע להקל: (יח) אלהי רפה: (א) ספר"מ דגמ"ס:

יום ה' י"ח תשרי תשע"ו - (י"ט כ' תשרי חורף ישישי שב"ק)

הלכות תפלין סימן מר מה

באר הגולה 146

סודר י' לא תיזה (ב) עמו אשה (ג) *ישן בהם (ד) שנת (ה) עראי. וכיצד הוא עושה, מניח ראשו (ה) בין ברכיו והוא יושב ונשן. יהיו תפלין ברכיו בידו (ו) מחר לישן בהם אפילו שנת קבע, והוא אוחזן בידו ואינם ברכיו בידו, (ז) אסור לישן בהם אפילו שנת (ח) עראי: הגה ודוקא בשאסור בלא גרסא, אבל בגרסא (ח) בכל ענין (ז) שרי (כ"י בשם העיטור):

מה דין תפלין בבית הקברות ובבית המרחץ, ובו ב' סעיפים:

א *אסור לנכנס (א) בבית הקברות או (ב) בתוך ארבע אמות של (ה) מת ותפלין בראשו משום "לעג לרש". והוא הם מקבים (ג) (ג) מחר: ב' בבית (ג) המרחץ, (ד) בית החיצון שכל העומדים בו

באר היטב

(ה) **עראי.** ולא תשיב הפס הדעת אלא כשהוא עומד בשחוק או בפלות ראש, טור ומים מצנה מן המבקר שלא יסית דעתו כלל, בית. וז"ל הר"ר יונה: ולא תשיב הפס הדעת אלא כשהוא עומד בפלות ראש ובשחוק, אבל כשהוא עומד בשחוק אפי' שמתעסק במלאכתו ואמננה ואין דעתו עליהם משם אין זה נקרא הפס הדעת. ובאורו צ"ע הא דאפרין בשבת יוצא אדם בתפלין ע"ש עם חשכה וכו', ע"ש, וקרא הואיל ופועל מן המבקר הוא שלא יסית דעתו מהם כלל לא תשיבן ש"נא בהם בשבת לריה, עין יד: אהרן. והגאון ז"ל הסביר מאד בזה אפילו בשעת התפלה, וזאת בשעת תפלת י"ח ובשעה שלומד, עמ"א: (ז) **עראי.** דחשיבן שמה יפלו בידו, עין ב"י ובתורכיים ס"ד מה"ה. והמחבר מגדילנו כח שם וז"ל: ואין אומר שהם הלשון לא נמצאת בגמ' שכלו אלא ה"ג לה בקרב הלשון וכו' ע"ש: נראה דאשתייטת מנה להא דחידו לא נאחז וכו', ברכות דף כג ע"ב. עין סנה דף מא ע"ב ודריק: (ז) **שרי.** וע"ל ס"י פ"ס ב' מש"ש:

באר הגולה

וכמו שכתב לקמח באותו הסימן: * **ישן בהם וכו'.** עין פטשנה בדרה סעיף קטן ג מה שכתבנו "וזאת בשעת התפלה והלמוד וכו'", אף דבפריימדיים כתב דמצנה מן המבקר שלא יסית דעתו כלל תפלין אפילו בשעת קריאת שמע ותפלה, לא סתמי מן, כי המבקר חוטב בשם הגאון ז"ל כתב להפס, ובפריי שמואלתי בספר אור נרוע וזה לשונו בסימן תקמ"ה: וצריך אדם כשהוא לבוש תפלין לזכר שמתפלל עליו ולא להסית דעתו מהם, שלא יישן בהם ולא יסית בהם, פי מנחם שאכר שמואל שם הנכבד עליו אינו בא לידי קלות ראש ותוספת ידעת שמים בלבד, כדאמרין פרק אין עומדין וכו', הלכך בשאדם מכון לבו בתפלתו או בתפלתו שלו אין זה הפס הדעת, וכל שכן דאיכא ידעת השם, עד כאן לשונו: * **אסור לנכנס לבית הקברות וכו'.** עין בפריימדיים שכתב דג' מחלקת ברכות: ה"ב"ח סובר בהקברות גמי תוך ד' אמות לקבר הוא דאסור, הא חוץ לד' אמות של קבר אף על פי ששומר בקמצה בית הקברות שרי, כל שאין סביבו קבר תוך ד' אמות: וט"ו פרש, מדינא אין אסור כי אם תוך ד' אמות לקבר, וט"ו חסיד משיח גדר חוץ לד' אמות של קבר, כל ששומר בבית הקברות (נהגו מקום שהקצה לקברות, אבל חוץ לבית הקברות אין להחמיר כלל לדירה, וכו' שפרש באש"ל אברהם דאין עושין גדר לגדר, וטעמו אברהם פרש, דתוך ד' אמות של בית הקברות גמי אסור, ולקבריו קשה, לצדקתה ולתענוגה: אסור לנכנס לתוך ד' אמות של בית הקברות או של מתו עד כאן לשונו. אבל במחצית השקל בסימן ע"א פרש דהקצת אברהם סובר גמ"כ בזה כה"ט, דאינו אסור מקום שהתחיל בבית הקברות (נהגו הקצת שהקצה לקברות) ולחוצה אפילו אשה אחת, אפילו אי ליקא מחצה מוסקת בקומה: רק דבזה פליג עם ט"ו וסובר דמקום בית הקברות ולפנים, כגון שיש מחצה סביב בית הקברות, או אפילו ליקא מחצה כלל רק שהקצה לקברות, אסור מדינא אפילו בחוץ ד' אמות מן הקברים (וכן יוסר קצתה הפריימדיים מעל מגן אברהם), והקצת אברהם שכתב בענינו דאסור אפילו בתוך ד' אמות של בית הקברות, הנהגו אסור הקברים מתחילת חמץ מקום התחלת בית הקברות, ומה שלא הזכיר בהמחבר האסור רק בבית הקברות, הנהגו והוא בא לרבות בזה דמקום התחלת הקצת של בית הקברות ולפנים אסור אפילו חוץ לד' אמות מן הקברים, ודע עוד, דהגאון שסובר בסימן כג בבאורו דתוך ד' אמות של בית הקברות אסור, וט"ו גמ"כ לעין בקצת אברהם בענינו,

כלל בתפלין שבראשו כל שהוא לפנים ממחצת בית הקברות, שמה יתקרב בתוך ד' אמות של אינה קבר בלי דעת: (ב) **בתוך ארבע אמות וכו'.** וכתב העטרת צוקנים, דכל אותו חצר שהפס מנח בו חשוב כדי אמות של מת, ומגן גבורים חולק עליו וכתב דאינו חופס רק ד' אמות, עין שם. ואפילו קבר של קטן שצדו לא הגיע לכלל מצות, אפילו הכי אין לנכנס שם בתפלין בראשו משום "לעג לרש"י: (ג) **מחר.** וצריך שגם הרצועות תהיינה מכסות. לפיכך אף על פי שמתר לנכנס בתפלה של יד לבדה הואיל והוא מכסה, צריך לומר ברחיצה שעל אצבעו שתהיה גמ"כ מכסה (ט"ו): **ב' (ד) בית החיצון.** שדרכם היה (ה) לאמר שלבשו החלוק בבית האמצעי

שער הציון

(ז) **קרא:** (ג) סלימדי ובגו יונה וקרא"א בחדושי דסנה וט"ו, וצ"ל בסימן כח בשער השוקה: (ז) **הגאון:** (ה) עין באר הגולה: (ו) **מגן אברהם:** (ו) **גמרא:** (ה) **רש"י:**

הלכות תפילין סימן מר מה

ביאורים ומוספים

סימן מר

אסור שנה בתפילין

(משנ"ב ס"ק ג)

ולא תשיב הפסח הדעת⁽¹⁾ אלא כשהוא עומד בשחוק⁽²⁾ וקלות ראש⁽³⁾ וכי, ומכל מקום מצוה מן המבחר שיהא דעתו תמיד על התפילין ושללא יסית דעתו מהן⁽⁴⁾ למשך ולהרהר במחשבות רעות, שמשמעם זה חייב למשמשם כל שעה⁽⁵⁾ שלא יסית דעתו מהן⁽⁶⁾.

וולענין לצאת לבוש בתפילין סמוך לכניסת השבת, כתב הטור (אורח סי' רנב) שכיון שאסור להסיח דעתו מהן, לא ישכחן ויזכור להורידן קודם השבת, וביאר הדרכי משה (שם אות ט) שכיון שאסור להסיח דעתו מהן על ידי קלות ראש, לכן זוכרן תמיד.

ושחוק הנחשב להיסח הדעת, כתב המור וקציעה שהוא דוקא שחוק שיש בו קלות ראש, אבל שחוק של מצוה אינו היסח הדעת, ולגבי סתם שחוק של רשות, הסתפק, ומי' לדבר בהן דברים בטלים, כתב המשגיב לעיל (סי' לו ס"ק ז) שיש להזהר בכך, כיון שמלבד איסור דברים בטלים הוא גם בא על ידי זה לידי היסח הדעת.

ואף שלגבי אכל כתב לעיל (סי' לח ס"ק טו) שבשעת הבכי צריך לחלוץ מנעליו התפילין, וציון לדברי השו"ע שם (סי' ט) שכן באיסור היסח הדעת בתפילין, ומכך משמע שגם באכל הטעם הוא היסח הדעת, והרי שם אינו במצב של שחוק וקלות ראש, ביאר התפארת ישראל (ידים פ"ב יבין אות לה) שאין האיסור בעצם הסחת דעתו מהתפילין, אלא שמא מחמת הסחת הדעת יכול לעשות דבר שאינו הגון כשהוא לבוש בהן, כגון להיכנס לבית הכסא, ויש לחוש לכך גם בשעת בבי ומספור, והערוך השולחן (סי' כח ס"ג) ביאר, שהיסח הדעת האסור בתפילין הוא כדי שלא יבא לידי קלות ראש, ועוד משום שכשליבו נשכר והוא בעצבות אינו יכול להיות בשמחה של מצוה שצריכה להיות בשעת הנחתן, והמהר"ם בנעט (ביאור בהלכות קטנות שבמדרש ד"ה תפילין) כתב, שאמנם אכל השרוי בצערו אינו עובר באיסור על הסחת דעתו, מי' כשמסיח דעתו מהתפילין אינו מקיים את המצוה, ומדוע להניחן בחינם, והעמק ברכה (תפילין אות ז) ביאר, שעיקר האיסור בהיסח הדעת הוא משום שבכך אינו עומד במצב של יראה, ולכן גם המצטער שאינו במצב של יראה פטור מתפילין.

ובטעם הדבר שאסור להסיח דעתו מן התפילין, כתב האש"י ישראל (שבת יב, א ד"ה והיה) שאין זה מחמת ביוזי התפילין, אלא משום חוב מצות הנחת התפילין, ובשעה שמסיח דעתו מהן אינו מקיים מצוה זו, וראה בהערה הקודמת, מה שמשמע מדבריהם בטעם האיסור.

וכשממשמש בתפילין, כתב לעיל (סי' כח ס"ק ג) שימשמש בשל יד תחילה, כיון שהיא סמוכה לו ואין מעבירים על המצוות, והמנהג לנשק את היד שבה משמש בתפילין לא הוזכר בדבריו, והערוך השולחן (סי' סא ס"ג) כתב שיש הנשקים את היד שבה משמש בתפילין, ואינו עיקר, והחיי אדם (כלל יד סט"ז) והקצו"ע (סי' י ס"ג) כתבו, שינשק את היד משמש בה בתפילין, ובפתחי שערים (על שער אפרים שער י ס"ד) ביאר, שעל ידי הנגיעה בתפילין כאילו נדבק ליד רשם של קדושה, והגרש"ז איערבך (אש"י ישראל פ"ב הע' ל) היה נוהג ליתן את הרצועות או את הטלית על התפילין ואותן היה מנשק, ולענין נישוק הציצית, ראה מה שכתבנו לעיל סי' כד ס"ק ד.

ולמשמש במזוזה כשאומר בקריאת שמע יכתבתם על מזוזות ביתך, כתב הבית יוסף (סי' כד ד"ה כתב הר"ר דוד) בשם שו"ת הריב"ש (ח"ב סי' תפז) שאינו צריך, כיון שלא אמרו למשמש אלא בדבר שהוא לבוש בו ומזומן לפניו, ולא במה שקבוע בכותל, ועוד, שהטעם בציצית הוא כיון שכתוב בו וראיתם אותו כדי שיבוא לידי זכירה, וכן בתפילין כדי שיהיה זריו בהן, וכן כתב בשו"ת הרשב"ש (סי' כז), והביא שהשואל כתב עוד טעם, שציצית ותפילין הן חובת הגוף, אבל מזוזה היא חובת הבית.

ובגדר חיוב זה למשמש בהן כל שעה, פירש לעיל (סי' כח ס"ק א), שהכונה בכל שעה שנוכח בהן.

טעם נוסף כתב לעיל (שם), כדי לתקן שלא יזונו ממקומן.

(משנ"ב ס"ק ז)

ויש אומרים, כפי הל"ך ק' אמה, והוא חלק ס"ז משעה בקרוב, וכן פסק הגר"א בבאורי⁽⁸⁾.

אכן לגבי שינה חרץ לסוכה כתב לקמן (סי' תרלט ס"ק יא) שפחות משיעור הילוך מאה אמה אינו נחשב אפילו לשינת עראי, ולגבי המפוסק בשינת עראי באמצע סעודתו שכתב השר"ע לקמן (סי' קעח ס"ז) שאינו צריך לחזור ולברך ברכת המוציא, כתב המשגיב שם (סי' מח) ששינת עראי היא כשנאנס בשינה ואפילו אם ישן בערך שעה, אבל אם ישן על מיטתו שינת קבע צריך לחזור ולברך.

ולענין ברכת על גטילת ידים לאחר השינה כתב לעיל (סי' ד ס"ק לח) שאפילו בלילה אם ישן פחות משתינן נשמי' לא יברך, ובביח"ל שם (ס"ז ד"ה דוד) הביא מחלוקת כמה הוא שיעור שתינן נשמי' שיש אומרים שהוא שלש שעות ויש אומרים שהוא יותר מחצי שעה ויש אומרים שהוא מעט יותר משלש דקות, וכן לגבי ברכות אלקי נשמה והמעביר שינה, כתב במשגיב לקמן (סי' מז ס"ק כד) שאם ישן בלילה שתינן נשמי' לכל הדעות צריך לברך אותן, והקצו"ע (סי' ב ס"ח) כתב לענין גטילת ידים לאחר שינה, שאם ישן ביום שתינן נשמי' שהוא חצי שעה יטול ידיו, וכן כתב הקצות השולחן (סי' כד ד"ה ס"ק א) שכיון שספק ברכות להקל יש לנהוג כפי הדעה הממוצעת שהיא חצי שעה, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"א תשובה ז) לגבי שינת הלילה, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (דעת נוטה עמ' קכד) לענין חיוב גטילת ידים בברכה (לדעת הרא"ש) שהוא כשישן חצי שעה בלילה.

ולענין שינת קבע ביום שנחלקו הפוסקים בשר"ע לקמן (סי' מז ס"יא) אם צריך לברך אחריה ברכות התורה, דעת האדר"ת (לוח ארץ ישראל הו"ר) ששיעור השינה הוא שתינן נשמי', והגרש"ז איערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ו ס"א) הורה לגבי שינת קבע בלילה, שאם ישן חצי שעה מברך אחריה ברכות התורה.

ודעת הגר"ח שיינברג (חידושי בתרא סי' קעח ס"ק מח), שלשינת קבע אין שיעור בזמן כמה ישן אלא תלוי הדבר בכונתו, שאם מנתחילה היתה כוונתו לישון שינת עראי בלבד או אפילו אם ישן על מיטתו הרי זו שינת עראי, ואם כוונתו לישון שינת קבע אפילו אם לבסוף התעורר לאחר זמן קצר נחשב הדבר כהיסח הדעת, וכשנרדם על כיסא בדרך כלל היא שינת עראי, והוסף הגר"ח שיינברג (נצהר, אהל ברוך עמ' תנ) בהגדרת שינת קבע ועראי, שודאי יש פעמים שמתכוון לישון ונחשב לעראי, ויש שישן אפילו שלא על גבי מיטתו ונחשב כקבע, שאם דעתו לשקוע בשינה גמורה ועמוקה גם אם אינה על מיטתו נחשבת לשינת קבע, ואם המשך במילואים עמוד 9

מילואים הלכות תפילין סימן ט המשך מעמוד קודם

(נשמנת אברהם ח"א עמ' לג) שאסור.

(21) והגרי"ח קניבסקי (הלכות מזוזה סי' רפו שעה"צ סי' נו) כתב בשם החזו"ח לפקפק על היתר זה, וכן כתב בספר ארחות רבנו (ח"א עמ' צח), שהחזו"ח הצריך לתלות על נתיק המזוזה מטילת שלא ייחד אותה לכסו המזוזה.

[ביה"ל ד"ה בית]

אף אם שני הקסמים היה בזה שלא היה קסמה רק למעלה ולא למטה, צריך עיון קצת, וספוסקים לא התירו חלוק בזה⁽²¹⁾.

(22) ובמשנ"ב להלן (סי' יא) הותר להניח תפילין על המיטה תחת שני כרים, אף על פי שאין הכרים מכסים את התפילין מלמטה.

[ביה"ל ד"ה אסור לשמש]

עין במשנה ברוך ה' הוא הדין לעשות בו צרכיו⁽²²⁾.

(23) ולענין להיכנס לבית הכסא עם תפילין, כתב במשנ"ב לקמן (סי' מג סי' כו) שמשמע שאפילו בכיס לא יכניסו, אלא רק בכלי בתוך כלי.

[ביה"ל ד"ה אפול]

וכל"שכן אם עליו צריך ה' נעשה כלי בתוך כלי, כן מוכח מן הרמב"ם⁽²³⁾.

(24) כותנתו, שמדברי הרמב"ם (פ"ד מהל' תפילין ה"ד) המובאים להלן (ד"ה ואם אשתו), שאם מניח את התפילין כלי בתוך כלי תחת הכר, מותר להניח שלא כנגד מראשותיו אפילו כשאשתו עמו במיטה, מוכח שהאיסור להניח את התפילין כנגד מראשותיו נזהג אף באופן שיש כלי בתוך כלי מלבד הכר, ולמחות שנחלקו האחרונים על הדין הראשון, וסוברים שכשאשתו עמו במיטה מותר להניח את התפילין כלי בתוך כלי אף בלא הכר, כמבואר בביה"ל שם, מ"מ בדין השני לא מצינו שנחלקו, וכולם מודים שאסור להניח כנגד מראשותיו אף כשיש כלי בתוך כלי מלבד הכר.

(16) שכתב שאם יש במחיצה נקבים וחלונות בעין סריגה, אסור לאדם לשמש מיטתו כיון שאין הספרים מכוסים מן העין, והובאו דבריו במשנ"ב שם (סי' כה). וכתב המשנ"ב שם, שבספר נהר שלום ובספר תוספת ירושלים פקפקו על דברי המג"א, ומשום כך אף על פי שלכתחילה טוב לבסות את הספרים שלא יהיו נראים, מ"מ במקום הדחק יש לסמוך על דעת המקילים.

[משנ"ב סי' ז]

לאו דוקא כלים, דהוא הדין שני כסויין⁽¹⁷⁾, ואם פרש טלית או שאר כסוי⁽¹⁸⁾ וכו', דהוא הדין במזוזה הקבועה לפניו בחדר⁽¹⁹⁾ צריך כלי בתוך כלי⁽²⁰⁾ וכו', ואחר"כך הניחה בתיק שלה, מותר⁽²¹⁾.

(17) ואף בשבת כתב לקמן (סי' שטו סי' י) שמותר לבסותו, ואין בזה משום איסור עשיית מחיצה המתרת בשבת.

(18) והכופל סדין לשניים ומכסה בו, צידד הא"א (בוטשאטש, סוף סי' רמ) שנחשב לשני כיסויים ואין צורך עוד כיסוי, והגר"ע קרליץ (חוט שני יום טוב עמ' שג) הורה שהוא נחשב לכיסוי אחר צריך להניח עליו כיסוי נוסף.

(19) ובחרר אחר שפתחו פתוח ונראה מרחוק, צידד בביה"ל לקמן (סי' רמ סי' ד"ה אסור) להקל, והביא שכן צידד הנהר שלום, אכן הפתחי תשובה (י"ד סי' רפב סי' ט) כתב בשם הפנים מאירות להחמיר. ומ"מ הסיק הביה"ל שהמיקל בזה אין למחות בידו.

(20) ולגבי מקום שיש בו טיטוף בגון שתניקות מצויים בו, כתב השר"ע (י"ד סי' רפו סי' ט"ה) שטוב לבסות שם את המזוזה, וכתב הפתחי תשובה (שם סי' ז) בשם ה"ד קטנה, שזה רק באופן שהטיטוף מודמן במקרה, אבל אין לעשות בקביעות דבר ביוון נגד המזוזה ולסמוך על הכיסוי.

ולעמוד מול שם של קודש, כששוקו מגולה, הורה הגרש"ז אויערבך

הלכות תפילין סימן מג מד המשך מעמוד עג

[וראה מה שכתב בשו"ת מנחת יצחק ח"א סי' יז-יח].

[משנ"ב סי' כה]

וכתב בשערי תשובה, דאיתן המלבישין התינוקות בקמיע שכתוב שמות בקלף, צריך לומר שיהיה כלי בתוך כלי, כיון שתינוקות נפלים בקמיע בעולם עליהם⁽²²⁾.

(23) אמנם, לענין קמיע מכתבי הקודש המחופה בעור או בדבר אחר, כתב לקמן (סי' שא סי' קא) שאין צורך להסירו כשבא להיפנות [אלא ששם לא הזכיר שיש בו שמות].

[משנ"ב סי' מז]

והוא הדין ככל אדם⁽²⁴⁾.

(24) ולגבי הרצפה להוציא זבל על ראשו, כתב לעיל (סי' מא סי' ג) שאם יסלק את התפילין של ראש אף שישאיר את השל יד מותר, אבל להוציא הזבל על ידו כשהוא לבוש בתפילין של יד, יתכן שאף אם הן מכוסות יש בכך ביוון לתפילין שעליו.

[ארחות רבנו ח"א עמ' רמה] הורה להניח את ספריו רק על כסא וכדו', ולגבי דפים של מראי מקומות שהם כסימנים בלבד ומי שלא כתבם אינו מבינם, כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ב סי' עה) שאין בהם קדושה.

(21) דברי תורה שאין בהם שמות, כתב הגרש"ז אויערבך (הלכות שלמה תפלה פ"כ דבר הלכה אות לג) שאין איסור להיכנס איתם לבית הכסא אלא כשהם מגוללים, אך לא כשהם מכוסים ומנוחים בבגד, ואפילו אם מכוסים בכיסוי אחד. ודברי תורה המכוסים ומנוחים בתוך כיס חגוד, הרי הם כמונוחים בכלי בתוך כלי, ולכל הדעות מותר להיכנס איתם לבית הכסא אפילו לעשות צרכיו.

(22) ושטר שכתוב עליו שם בלע"ז, ובגון שטר דולר, כתב הגרש"ז אויערבך (שם) שמותר להכניסו לבית הכסא, משום שלדעת השר"ע (י"ד סי' קעט סי' יא) שם הכתוב בלע"ז אין בו קדושה, וכן כתב המשנ"ב לקמן (סי' פה סי' י) שמותר למחוק שם הכתוב בלע"ז.

הלכות תפילין סימן מד מה המשך מעמוד 146

ולגבי הישן כל הלילה שלא בשכיבה, הורה הגר"ש אלישיב (פניני תפילה עמ' ג), שאם כך הרגלו, וכן הנוסע במטוס שישן בלילה שלא בשכיבה, נחשב לשונית קבע וצריך לברך ברכות התורה.

רצונו לישון שינה מוגבלת, ובנוי מי שכבר ישן בלילה וקם ללמוד אך חזר לישון קצת עד שיאיר היום, כיון שהגביל את עצמו בשינה אפילו שישן על מיטתו נחשב כעיראי.

עד פאר הגולה

א פרכות ים

מִן דִּינֵי בִרְכַּת הַשֶּׁחֶר, וְכוּ' ט' סְעִיפִים:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

במקוץ הקמירז אע"פ שאין שם אדם משום זקמא דאית בה אקל לא
במקוה ע"ש ועי' סי' פד ס"ג א;

(6) נשקפה: עין בחיט, והספרית הביא נראה לזה מלשון סוררשקיה, ועין לעיל סי' ה' מ"ט. ועין מ"ט המגיד בדין המימן קדם בזואו לבהכ"נ יאמר ואני בו. והספר מ"ט נראה שיאמר מחלה בבית אלהים כו'. שקבת ירשע וירשע עצמו בהקנסו לבהכ"נ מרב פחדו. וקחת ורשעה מעט שלא יבנס בפתע פתאום. וקדם לשנס יאמר ואני בו ואח"כ יבנס, וישקנס לבהכ"נ שפתחה וקד הויכל יאמר כמזמר ואני בו. ואקנס מלי לש לקשש יאמר כלל בבית אלהים וקד ישכון בו כמבאר שם וכן משמע קצת מלי להזכיר במגיד קדם בזואו לבהכ"נ אומר בבית כו'. ובכתיבתו יאמר ואני בו. ואקנס קצת בראשית וכוונקא: לא לקעי לבני לאעלא לבידינשקא אלא אי אמליך בקדשתא אח"כ לבהכ"נ, ולא תאמר פסוק זה אמר שנקנס כי טעות הוא ביד הנוקבין פן עכ"ל: מאיר שם אף שקבר ברך שפירא חזיר וסברף בשלוש, אך אם לקשש שפירא נסטר אבנס אזר ישראל, והנפגות כתב ע"ז שיאמר בלא שם ומלכות, יש למדקדק במשפח' עכ"ל. ועין באיר המרישה שקבת הדגנו בעוד שיעזי סגורים אז שחמן בשנה, וקד לעשות לו בידו ממש. ועין לעיל סימן ד' מה"ב בשם מרדכי צדקיה המבשר שחזר אצל דאמל במחזק אסור ע"ז. ועין לקמן סימן ד' במגיד אי הקבר ברבא חזיר.

פאנר הלכה

משמע גם כן יהיה קרש בהסגן אברהם בהסגית השקל הנל ואזי גסין באסן זה דוקא, דהא צין שם זה לקטור על הא דכתב המחבר שם דחוק ד' אמות לקבר אסור; ונדע דאין דחק כלל לקרש כן, דהא הש"י גופא דאין מחמיר כלל חזן לבית הקברות כבב גסין בלתי דעה בסיון רבס ס"ק ג דחוק ד' אמות לבית הקברות אסור, ועל כרחק דמצי באסן דכתב הסגית השקל הנל הינא מזה, דמקרקע שהקצה לקברות ולחוצה כנרא אין אסור כלל אפלו אפא אחת, כל שיש ד' אמות מן הקבר. אמנם אפלו כמה דהחמיר הסגן אברהם בבית הקברות עצמה מיונא חזן לד' אמות של קבר גסין יש לעין מזה, דהבית והעלות ממיר כדא שישתא קמי להקל וגם הש"י סוכר כותיהו מעבדא דניא, גם הסגן מדרים הקשה עליו דלדבריו שהקצה לקברות אסור אפלו בחוק הדבב מקבדים, אסין איך נהוג לומר קריש בבית הקברות, עין ויהי דעה סיון שנו, וכן כתב בספר נהר שלום דהפךא ונדא היא להחמיר חזן לד' אמות, דאסין נכסדר להחמיר כל הקרקע שהקצה לקברות ואפלו בחוק ככה; אף מקום הקברות ולגנים, אפלו אף אמתיו שיש יומר מדר' אמות בחוק מן הקבר, כתב ונהר שלום שם ויש מקום להחמיר בזה:

לילך לבית החיצון ולגמר הליכוש: (ה) ומקצתן ערמים. יש
אומרים דאם עתה אין שם אדם ערם (ג) מטר להניח בו תפלין
ולכבדו. (ג) ויש אסרין, כיון דהמקום מיחד לזה, דין מרחץ עליו
במקצתו. ובית הטבילה, משמע בטי"ו סימן פד דדין בית אמצעי
יש לו לכל דבר^ט, ורק ברפת הטבילה מטר לכבדו בה, עין שם
טעמו; ומהקצו' אברהם בסימן זה משמע דבאין בה אדם ערם מטר
להניח בה תפלין ולכבדו, ודוקא במרחץ החמירו אף עלפי שאין
שם אדם, משום שהקמתו רבה מהכל החמין שמשפתשין בה, מה
שאין בו במקרה^י ואם שופקין בה גס' כן חמין (ד) יש לעין. אבל
אם יש שם אדם ערם אסור לנכנס בה בתפלין וכתב ההקדש^י,
דאסור לצמוד לפני השם ערם^י. ועין לקמן בסימן פד במשנה
בדורה בענין זה: (ו) ובבית הפנימי. בזה (ה) לכלי עלמא אפלו
אין שם אדם ערם, (ו) דנפישא וזהמה וכתב הכפא דימא:

קדם בואו לבית-הכנסת, בעוד שהוא עדין בהחצר-בית-הכנסת,

יאמר "בבית אליהם נחלף ברגש". ונרגיש ונרמע עצמו בהננסו לבית-הפנסת מרב פחדו, וימתיץ וישהה קצת ויאמר "ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך". ואחר-כך יפנסו! ושע"ה בשם פע"ח:

א (א) כְּשִׁיעוֹר וכו'. כל הברכות האלו הוא משום (ב) דאסור לו לאדם להנות מן העולם הזה בלי ברכה. וכל פתחה מן העולם הזה בלי ברכה כאלו מעל. ודמיו קראי אהדדי: כתיב (לה' תאריך ומלואה" וכתוב "ותאריך נמן לבני אדם"? וסרצו לא קשאי. כאן קדם ברכה כאן לאחר ברכה, רוצה לומר: קדם ברכה היא לה' ואסורים לה' בקהקדש שהוא לה', ואחר הברכה החר הכל לבני-אדם; ואם-כן ביון ש'קדם הברכה היא לה' הרי הכל קדש לה' ויש בה מעילה אם נהנה ממנו, כמו בתרומה שהיא קדש. לפיכך תקנו חכמינו ז"ל ברכה על כל דבר ודבר מהנהגת העולם שהאדם נהנה ממנו: (ב) משנתו. רוצה לומר, דוקא (ג) סוף שנתו, ולא כל זמן שגמין באיזה שעה שתהנה: (ג) יאמר 'אלהי נשמה'. צריך (ג) להפסיק מעט בין "אלהי" ל"נשמה", כדי שלא יהיה נשמע שהנשמה היא אלהי חס ושלום. ודיני ברכת אלהי נשמה עין לעיל בסיומן ו במשנה ברורה סעיף-קטן יב: (ד) לשקוני. הלב (ד) נקרא שקוני בלשון המקרא, וכתוב "או מי נמן לשקוני ביתה", והלב הוא המבין, ועל-ידי הבנה אדם מבחין בין יום ויבין לילה. ומפני שהתרנגול מבין אם-כן זה, וגם (ה) יש פשימיתו לאדם הנאה שידע שהוא קרוב ליום, ובעברי קורין לתרנגול שכו, להכי תקנו ברכה זו בשמיעת קול התרנגול, ועין לקמן בסעיף ח: (ה) 'מלביש צרמים'. לאו דוקא שישן ערם, (ו) אלא ביון שאדם לובש מלבוש העליון שעליו מברך ברכה זו: (ו) על עיניו. פרוש, על-ידי (ו) החלוק, דאסור

שער הציון

(5) מבית יוסף ואלה רבה לקמן בסיון פד: (1) ב"ח ועתה מיד ופרשה: (7) פרי מגדים: (8) דסימן פד: (9) מנן אברהם שם: (10) טור: (3) כסף משנה: (2) עטרת דקנים: (7) רא"ש: (8) לבוש: (9) פרי תרש: (10) אחרונים:

מילואים

הלכות תפילין סימן מד מה

המשך מעמוד קודם

(סי"ב) שיהטעם שאסור להיכנס כשהנתיק פחות מטפח, משום שהנתיק בטל לגבי התפילין.

[ביה"ל ד"ה ישן]

כשאדם טבול לבו בתפילתו או בהלכה שלו אין זה הפסד הדעת⁽¹⁾.

(14) מבוואר בדבריו, שגם כשאנו עומד בתפילת שמונה עשרה, אלא כשמכניח ליבו בשאר חלקי התפילה אין זה היסוד הדעת מהתפילין, וכן מבוואר בענין ברכה (לבעל השליה, ה"ל תפילין סי' טו) ד"ה הגה"ה) שכל זמן שעוסק בדברי קדושה אין זה היסוד הדעת מהתפילין, כיון שגם הם דברי שבקדושה. וראה מה שכתבנו לעיל סי' ג.

סימן מה

דין תפילין בבית הקברות ובבית המרחץ

[משנ"ב סי' ג]

ומגן-גבורים חולק עליו וכתב דאינו תופס רק ד' אמות, עין שם⁽¹⁾.

(1) וכן פסק החור"א (א"ח סי' טו סי' ב) שלענין זה לא אמרין 'כולא ביתא כד' אמות'. אמנם לענין איסור אכילה לפני המות [המבוואר בשו"ע י"ד סי' שמא ס"א], שגם הוא מטעם 'לדעג לרש', כתב החור"א (שם סי' ו) שהוא נזהג בכל החדר שהמות נמצא בו, אפילו מחוץ לארבע אמותיו, וסיום שצ"ע. והפתח תשובה (שם סי' ב) כתב, שדבר זה תלוי במחלוקת הט"ז והש"ך (שם).

[משנ"ב שם]

ואפילו קבר של קטן שצדדו לא הגיע לכלל מצות, אפילו הכי אין לכתום שם בתפילין בראשו משום "לעג לרש"⁽²⁾.

(2) ובטעם הדבר נראה, שהוא כמו שכתב לעיל (סי' כג סי' ה) לענין ציצית, שחוששים שמא אדם גרול הוא, אולם להיכנס עם תפילין בסמוך לקבר של אשה נראה שמוותר, וכמו שכתב המשגיב שם לענין ציצית, ומקור דבריו שם הוא הפמ"ג בשם הא"י שהביא את דברי מהר"ט צהלון שמתיר, ובשונה הלכות (סי' כ) כתב בשם אביו (קהלות יעקב ליקוטים ח"ט סי' ט), שהפמ"ג ראה את דברי מהר"ט צהלון כפי שהובאו בא"ר, אך במהר"ט צהלון עצמו מבוואר שנוסיק להחמיר.

ולענין הניעור משנתו אם צריך לברך ברכות התורה, כתב לקמן (סי' מז סי' כג) שאם התנמנם במיחש על אצילי ידיו אפילו בלילה נחשב לשנית עראי. וראה מה שכתבנו שם עוד.

[משנ"ב סי' ה]

דאי לאו הכי תישינן שמה יבוא להשתקע בשנת קבע⁽³⁾.

(9) והרואה את חבריו שישן יותר מכדי הילוך מאה אמה, כתב הפמ"ג (א"א סי' ג) שצריך להקרינו.

[משנ"ב סי' ו]

דלא תישינן בנה להפסקה בין שאנים עליו⁽¹⁰⁾.

(10) ואם אין התפילין מהדקות עליו, כתב הא"א (בוטשאטש, כאן ולעיל סי' לח סי' ב) שאינו נחשבות כמנוחות עליו, דהרי הן באילו מנוחות בקומסא, וכן כתב המשגיב לקמן (סי' קג סי' ג) במי שאינו יכול להתאמץ מלהפיה, שישנת התפילין מנוקמת ועל ידי כך לא יחשב כמפיה בתפילין.

[משנ"ב סי' ז]

דתישינן שמה יפלו מידיו⁽¹¹⁾.

(11) ואם נפלו מידיו, כתב לעיל (סי' מ סי' ג) שנהגו להתענות.

[משנ"ב סי' ח]

דאפילו אם יפלו על הקרקע אין תשיש כל-כך⁽¹²⁾.

(12) ולפיכך אם נפלו בנתיקן, מבוואר לעיל (סי' מ סי' ג) שלא נהגו להתענות. ובשם הא"ר כתב, שאפילו אם נפלו התפילין בנתיקן יש ליתן פרוטה לצדקה.

[משנ"ב שם]

ועין בבאור הגר"א שכתב דדוקא אם הנתיק מתחיל טפח או חשיב חציצה להפסיק בינו לקרקע⁽¹³⁾.

(13) ולענין הנחת התפילין כשהן בנתיקן על גבי הקרקע, כתב בביה"ל לעיל (סי' מג סי' ד"ה ומניחן) שאם הנתיק מיוחד לתפילין מותר אם יש בו טפח, משום שנחשב הנתיק כאוהל לחצוץ בין התפילין ובין הקרקע, ואם אין הנתיק מיוחד לתפילין, מותר אפילו בפחות מטפח.

ולגבי הנכנס לבית הכסא עם תפילין בנתיקן, ביאר המשגיב שם

הלכות ברכות השחר סימן מו

המשך מעמוד 148

[משנ"ב סי' טז]

עודד פוקכיס⁽¹⁾.

(19) בנוסח ברכה זו האם אומרים 'שלא עשני עובד כוכבים' או 'שלא עשני גוי', בהמשך דבריו הזכיר הנוסח 'שלא עשני גוי', וכן כתב בשו"ת האלה לך שלמה (סי' לד) שיש לומר שלא עשני גוי ואין לשנות מנוסח זה. מאידך, בספר הצדיק רבי שלמה בלוך (עמ' מא) מעיד שרבו החפץ חיים בירך שלא עשני 'עובד כוכבים', וכן כתב בספר ברוך שאמר (ברכות השחר).

סי' ו) שנחשב שאין דעתו לחזור מיד ונחשב להפסק, וצריך לברך שנית. וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב סי' טז]

לש אומרים שכן לא יוכל לברך שוב⁽²⁾.

(18) שכיון שהזכיר שם ומלכות וגם את ענין הברכה, ביאר לקמן (סי' סח סי' א וסי' קפו סי' ד) שאף שאמר בלשון אחר אינו נחשב בכך 'משנה ממטבע שטבעו חכמים'.

הלכות ברכות השחר סימן מו

המשך מעמוד עה

לישון קצת עד שיאיר היום, כיון שהגביל את עצמו בשינה אפילו שישן על מיטתו נחשב כעראי.

ולגבי הישן כל הלילה שלא בשכיבה, הורה הגר"ש אלישיב (פניני

שלא על גבי מיטתו ונחשב כקבע, שאם דעתו לשקוע בשינה גמורה ועמוקה גם אם אינה על מיטתו נחשבת לשנית קבע, ואם רצונו לישון שינה מוגבלת, וכמו מי שכבר ישן בלילה וקם ללמוד אך חזר

